VALERIU ANANIA OR THE MYTH OF THE ARMORIAL SIGN

Doina Pologea
PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: In the dramatic poem The star of the Aurochs the myth (legend) intertwines with history, though the mythical aspects remain in the background. The writer captures a pivotal moment of history when the Moldavians take their fate into their own arms, releasing themselves from foreign ownership, while the aurochs as a symbol of freedom travels from legend to becoming part of the national flag.

Keywords: history, legend, aurochs, freedom, flag

Poemul dramatic *Steaua Zimbrului*, scris între anii 1960-1982, publicat într-o primă formă în 1971 la Editura Eminescu, apoi, cu modificări, în 1972 (volumul *Poeme cu măști*, Editura Cartea Românească), întregește volumul *Greul pământului, o pentalogie a mitului românesc* din 1982 (Editura Eminescu). Și el a avut o lungă gestație, dovedind scrupul stilistic, ca și celelalte poeme dramatice ale lui Valeriu Anania. Complexitatea eșafodajului dramatic, cu piloni multipli, țesătura firelor care leagă personajele, traseul determinărilor lor psihologice, toate impun un autor care aici, mai mult ca în alte piese, își exersează condeiul în dulcele stil clasic, împins de un vânt romantic. Poemul pare un ecorșeu, un laborator de pregătire a celorlalte poeme dramatice, mai moderne în stil. Așa cum Brâncuși se școlea în sculptura clasică, până a-și lua zborul pe aripile păsărilor sale măiestre, Valeriu Anania versifică bogat pe urmele lui Al. Davila (*Vlaicu Vodă*) și Delavrancea, având ecouri din Grigore Alexandrescu, Bolintineanu, Eminescu și Arghezi. După cum mărturisea într-un interviu televizat acordat Eugeniei Vodă, Anania a construit această piesă act cu act, vers cu vers, în închisoarea de la Aiud, mintal, folosindu-și creierul ca pe o placă de gresie pe care scrii și ștergi. Construia zece variante și ștergea nouă. Dar celelalte nouă continuau să-l obsedeze! In acest chin autoimpus a dus la capăt două piese de teatru, *Steaua Zimbrului* și *Meșterul Manole*, totalizând, până la eliberarea din închisoare, 12000 de versuri, toate scrise și memorate pe gresia creierului, cu o cretă invizibilă. Așa ceva, vorba ardeleanului care vede girafa, nu există! Impresionant este motivul pentru care s-a supus acestui exercițiu: refuzul de a se gândi la anchetă, pe principiul ,,chin pe chin se scoate". Era pentru el o șansă de eliberare din umilința zilnică, o călărire prin zorii spiritului, o departajare de rău, un raid deasupra.

Nedezmințindu-se pe sine, autorul aduce și în *Steaua Zimbrului* formula ,,mitului în mit", pe sistemul Matrioșelor rusești. Autorul prezintă mitul (legenda) vânătorii rituale cu un animal-călăuză, acela care a dus la descălecatul lui Dragoș din Maramureș în Țara Moldovei și, după descălecatul lui Bogdan, la întemeierea unui nou stat românesc. Mitul se înscrie în descrierea lui Mircea Eliade privind ,,vânătoarea rituală", din lucrarea *De la Zamolxis la Genghis-Han*, relatând un act care ,, marchează sau face posibil *începutul* unei noi realități istorice: cetate, stat, imperiu."[1] Sub-mitul este cel al stemei Moldovei sau mitul ,,semnului heraldic". Abia aici apare,

[1] Mircea Eliade, *De la Zamolxis la Genghis Han. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei occidentale*. Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980, p.145.

BDD-A23257 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:14 UTC)

conform spuselor lui Anania, ,,camuflarea sacrului în profan", care poate fi descoperită în jurul semnului heraldic, el fiind ,,un simbol investit cu aura unei anumite sacralități".[2]

Un eres care se intersectează cu aceste mituri este credința că pământul Moldovei și oamenii lui sunt păziți de o stea și fiara ei: Steaua Zimbrului. Neamul valah, zis și ,,norod al stelei", nu-și împarte moșia decât ,,cu zarea, cu vecia/ Și cu zimbrul nesupus/ Și cu steaua lui de sus"[3]. Zimbrul apare ca ,, punct de reper al ontologiei colective" (Lucian-Vasile Bâgiu).[4] Prin cultul zimbrului, autorul oferă ,,justificarea lirică a primului descălecat (1352), idee literară de mare originalitate", după cum consideră Ionuț Niculescu[5]. În plus, vine la întâlnire, la ora astrală a miturilor vechiul mit al Zburătorului, cunoscut chiar și de Dimitrie Cantemir, valorificat *pre* versuri frumos tocmite de Eliade Rădulescu sau Eminescu. Dar și versurile lui Valeriu Anania sunt frumos tocmite:

,,Trecut-a Zburătorul peste casă.
Și cum adie, noaptea, el îți lasă
Pe inimă un scump și dulce chin
Ca într-un lan cu spicul nedeplin
Și plin de așteptare(...)Mamă bună
Când vine Zburătorul?-Când e lună
Și viața lumii tremură pe cer.
-Îmi simt, măicuță, sufletul stingher
Precum în câmp un lujer de sulfină.
-Dac-am să mor, așteaptă-l, c-o să vină".[6]

Vechea legendă a descălecatului se prezintă ca ,,o suită de evenimente care nu mai lasă loc miraculosului", scrie Valeriu Anania în volumul *Din spumele mării. Pagini despre religie și cultură*. Autorul își asumă riscul de a lăsa să-i scape miraculosul printre degete și ,,demitizează sec tocmai unde se poate presupune că urmărea supradimensionarea pe o panoplie a istoriei timpurii, a originilor" (Lucian-Vasile Bâgiu).[7] Părerea criticului este că în această operă miticul se situează în plan secund față de planul istoric, iar înțelesurile sunt mai puțin imponderabile și inefabile. Și riscă să rămână lipită de pământul realității, ca de o clisă. Dar o legendă a semnului heraldic în transfigurarea ei artistică devine credibilă și se încarcă cu caratele emoției numai dacă vedem posibilă o investiție în semnul steagului, valorizându-l, considerându-l sacru, așa cum în mod **justificat** Anania o face.

Iată întâmplarea revelatoare, scena salvării unui steag, așa cum autorul o povestește în fragmentul *Filelor de jurnal*, anexat volumului *De dincolo de ape. Pagini de jurnal*:

,,În toamna anului 1940 îmi petrecusem o parte din vacanță în tabăra străjerească din Malnaș-Băi, ca îndrumător al celor vreo 50 de copii. Spre toamnă s-a auzit la București că, în urma Diktatului de la Viena, Ardealul de Nord, inclusiv județul Covasna va fi ocupat de trupele ungurești. Tabăra era goală, dar drapelul rămăsese acolo, arborat la intrarea clădirii principale. Comandantul Gheorghiu căuta un voluntar care să aducă tricolorul, pentru a nu fi profanat de ocupanți. M-am oferit spontan. Ajuns acolo, nu am mai avut timp să desprind streagul de pe prăjină și, cu el înfășurat sub braț, am alergat la gară și am scăpat cu ultimul tren care mai pleca

[2]Valeriu Anania, *Din spumele mării. Pagini despre religie și cultură,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 113.
[3] Valeriu Anania, *Teatru I. Meșterul Manole, Steaua Zimbrului, Hoțul de mărgăritare*, Editura Polirom, 2010, p. 204.
[4] Lucian-Vasile Bâgiu, *Valeriu Anania. Scriitorul*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006, p.293.
[5] Ionuț Niculescu, *Personajul istoric între document și ficțiune. Voievodul Dragoș și Domnitorul Bogdan*, în ,,Teatrul", nr. 5, mai 1985, p.83, apud Valeriu Anania, *Op.cit.*, p. 304.
[6] Valeriu Anania, *Op.cit.*, p. 193.
[7] Lucian-Vasile Bâgiu, *Op.cit.*, p.295.

BDD-A23257 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:14 UTC)

de pe teritoriul încă românesc.(...) Șase ani mai târziu aveam să trăiesc la Cluj cu drapelul desfășurat."[8] (,,Drapelul desfășurat" este simbolul faptului de a fi condus, la Cluj, în 1946, revolta studenților cu caracter anticomunist și antirevizionist).

Prin prisma acestei întâmplări, se citește altfel scena finală a poemului dramatic, aceea în care Mușata **desfășoară,** în fața moldovenilor îngenuncheați, steagul cu însemnul zimbrului și steaua. E o emoție particulară a autorului vizavi de steag, un cutremur lăuntric al omului care **și-a riscat viața** pentru steag, pe care noi, cei din ziua de azi, suntem mai puțin dispuși s-o înțelegem, sau poate autorul nu are mijloace (o literă de foc!) de a ne-o transmite. L-ar înțelege bine, în schimb, pe Valeriu Anania poetul Marin Sorescu, cel din poezia *Imn,* fiindcă marile spirite au vasele lor comunicante: „Prin vremi de chin, prin vremi năuce/Tu, răstignitul meu popor, /Îți porți drapelul ca o cruce/ Spre-o Golgotă din viitor". De notat finalul cutremurător al poeziei soresciene: „In falduri s-a prăsit furtuna/De fulgere e lemnul scrum,/Dâre de sânge lași pe drum./Dar încleștată îți e mâna/Pe tricolorul tău și-acum/Când tuturor le e totuna".[9] *Steaua Zimbrului* e visul despre libertatea țării sale a unui pușcăriaș, povestea, aproape de neînțeles pentru cine n-a trăit vreodată sub un steag desfășurat, a unei încleștări pe drapel.

Despre însemnătatea steagului grăiește Valeriu Anania și în lucrarea *Spumele mării. Pagini de religie și cultură*: „Drapelul e sacru, pe el se depune un jurământ de credință"[10] sau, în altă parte: drapelul este „obiectul pe care se depune un jurământ ce trebuie respectat cu sfințenie, suprema consacrare a unui erou căzut în luptă, imaginea transfigurată a patriei eterne"[11]. In jurul semnului heraldic se scrie concentric întreaga piesă de teatru a lui Anania, *hic sunt leones,* (sau zimbri, pentru conformitate), de dragul lui a fost pusă pe hârtie toată intriga dramatică, cele circa 6000 de versuri scrise direct pe „tablele de piatră ale inimii" și imprimate pe gresia creierului! In definitiv, zice tot Anania, „care mare operă literară nu conține într-însa o *teză?"*

Steaua Zimbrului este o piesă despre salt, rădăcină, identitate. Moldova „stă cu-n genunchi în humă, dar pe altul/Și-ascute barda. Și așteaptă saltul." Saltul înseamnă dobândirea independenței față de coroana ungară, a identității scrisă pe steag. Identitate, steag: cuvinte care tind să fie aruncate la lada de gunoi a istoriei, printr-o mișcare nivelatoare de identități culturale. Anania ni le reamintește, fiindcă sunt bune la vremi mai vechi și mai noi, sub care stăm și-n care „ideea națională e subminată de teoreme cosmopolite" (Eminescu). Așa, ca să se știe, până nu le vom uita de tot!

O idee leit-motiv al piesei este mormântul (mai mult în prima variantă a piesei, publicată în 1971; nemaivrând să expună atât de multe flori și morminte, în varianta a II-a unele pasaje au fost suprimate), semn al comuniunii dintre vii și morți, cu scene desfășurate în jurul mormintelor dragi. Ele par să inspire personajele în acțiunile lor, să le medieze relațiile, să le susțină. Mormântul, ca și pădurea, apar ca personaje ale poemului dramatic. Și iată: la început de piesă, Mușata, fiica voievodului Bogdan, se află în fața mormântului mamei sale, Anca, vorbindu-i, căci visul ei legat de Zburător se cere neapărat împărtășit, bob cu bob. Sas, fiul voievodului Dragoș, râvnind la mâna Mușatei și sosind în pețit, duce flori întâi și întâi la mormântul mamei. Voievodul Bogdan, atunci când se întoarce de la vânătoare, răsădește o floare pe mormântul soției sale. Final de piesă: două sicrie se încrucișează, semn că o țară nou întemeiată se clădește deopotrivă pe vii și morții săi. (Racla Ancăi este adusă și pleacă spre Siret, iar trupul lui Dragoș, ucis în bătălie în Moldova, se întoarce în Maramureș.) Poate că, în pușcăria de la Aiud, Valeriu

[8] Valeriu Anania, *Rotonda plopilor aprinși. De dincolo de ape*, Editura Polirom, 2009, p. 284.
[9] Marin Sorescu, *Poezii inedite,* Editura Scrisul românesc, Craiova, 2006, p.145.
[10] Valeriu Anania, *Din spumele mării. Pagini despre religie și cultură,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 122.
[11] Valeriu Anania, *Op. cit.,* p. 113.

BDD-A23257 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:14 UTC)

Anania va fi receptat pe țeava caloriferului și poezia lui Radu Gyr, *Imn morților*, pe când gândul sfâșiat de dor i se rotea în jurul morții mamei sale, de care aflase și pe care i-o confirmase într-o scurtă, emoționantă întâlnire, fratele Mitică. Poezia lui Radu Gyr era leacul pe rană: „Morminte dragi, lumină vie/Sporite-ntr-una an de an/Noi v-auzim curgând sub glie/Ca un șuvoi subpământean/(...)Ascunse-n lut ca o comoară/Morminte vechi, morminte noi,/De vi se pierde urma-n țară/Vă regăsim mereu în noi!”[12]

Ideea mormintelor care stau ca temelie a construcției dramatice și relația poetului cu mormintele dragi, dusă până la un legământ cu ele, apare și în rândurile din volumul *Memorii,* în care Valeriu Anania explică geneza piesei sale: „În 1958, la Rădăuți, în biserica vechii mitropolii, am dat peste mormintele lui Bogdan și Lațcu, eroi ai prezumtivei mele piese, cu lespezi funerare așezate de către Ștefan cel Mare și Sfânt, pogorâtor din coapsele lor (...) Îngenuncheat, le-am făgăduit celor doi voievozi să nu mă mai lepăd de gândul de a-i aduce cândva pe scena literaturii românești.”[13]Ar fi de subliniat cuvântul „îngenuncheat”. El denotă o atitudine în fața istoriei, sau chiar o lecție pe care Anania, sincer, fără a poza, ne-o oferă!

„Valeriu Anania fabulează (uneori excesiv) pe marginea datelor de bază, structurale, ale unor mituri sau legende românești”, scrie Aurel Bădescu[14]. O încrengătură barocă de simboluri complică, într-adevăr, desfășurarea dramatică, de asemenea o retorică excesivă a gesturilor personajelor, descrise prin didascaliile dintre paranteze, vădind acribie regizorală. S-ar spune că Anania nu este tot atât de bun regizor cât este de bun autor! Excesul apare când se încearcă, de pildă, explicarea legăturii dintre oameni și Steaua Zimbrului, la un moment dat dispărută de pe cer, prin gesturi patetice sau comportamente nefirești, care vor să exprime dezolarea, când cuvintele-nu se știe de ce-au pierit. Pare în plus și tabloul al IV-lea, cuprinzând dialogul dintre regele Ludovic și Volodia, iscoada, care oferă informații pe care Volodia i le divulgă, ulterior, și lui Sas. Prezența tabloului se justifică, credem, datorită disputei dintre rege și Polgar, secretarul său, fiecare punctând cu opinia lui asupra neamului românesc.

Steaua Zimbrului este poemul dramatic care aduce în scenă un personaj feminin de mare forță: Mușata. Ea îl mobilizează pe voievodul Bogdan, tatăl ei, să se urnească și să întemeieze o țară liberă pentru neamul valah. Izbândind, prin victorie, să-și țină făgăduința făcută poporului, aceea de a-i reda zimbrul ucis- dar în efigie! E o vizionară, care, dorind să-ntemeieze așezământul nou, îi vede și tresărirea în vremi. „Mușata restituie credința poporului său în destin, ca viitor și nu doar ca trecut”, scrie Sultana Craia.[15] Ea este, pentru moldoveni, nu doar fiica domnitorului care le-a dat o țară, un steag, ci ea însăși fluturare de steag.

Dar să ne întoarcem la zimbrul nostru. Referitor la cultul zimbrului, Lucian-Vasile Bâgiu compară mitologia subiectivă a lui Anania cu mitologiile subiective ale lui Lucian Blaga, tranșând în favoarea celui de-al doilea, pe motivul superiorității, indubitabile, în plan artistic. Ion Zamfirescu, în schimb, pare a fi sedus de motivul mitic al zimbrului, așa cum îl înfățișează Anania: „Motivul mitic nu este lăsat să rătăcească pe spații abstracte și hieratice. Este adus pe o matcă limpede, cu înțelesuri în felul lor firești și posibile (...) Zimbrul a fost ucis. Steaua lui continuă să viețuiască.(...) Poporul însă o vede, recunoaște în ea o prezență tutelară, îi simte întreaga strălucire. Acestea, toate, exprimă o credință, alcătuiesc o sursă de nădejdi(...) O anumită forță morală nu ne-a părăsit niciodată”. Mai mult, Ion Zamfirescu crede că semnificațiile acestui

[12] *Poeții după gratii,* Mănăstirea Petru Vodă, 2010, p.18.
[13] Valeriu Anania, *Memorii*, Editura Polirom, 2008, pp.239-240.
[14] Aurel Bădescu, în „Contemporanul”, 25 ianuarie 1974, apud Valeriu Anania, *Greul pământului, o pentalogie a mitului românesc*,I, Editura Eminescu, București, p.558.
[15] Sultana Craia, *Valeriu Anania, Greul pământului*, în „Luceafărul”, nr.28, 10 iulie 1982, apud Valeriu Anania, *Teatru I,* Editura Polirom, 2010, p.300.

BDD-A23257 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:14 UTC)

episod nu se mărginesc aici, fiindcă ,,pot privi și mai departe, interesând largi deveniri și înțelesuri în cuprinsul existenței noastre naționale”.[16] In această paradigmă se înscrie scena în care Bogdan, după ce a biruit în luptă, scoate Moldova de sub suzeranitatea regelui maghiar, fapt redat în confruntarea verbală pe care o are cu trimisul regelui. Este un frumos elogiu adus libertății:

,,Spune-i craiului: norodul ce-mi stă astăzi la picioare
Liber s-a născut, și liber a crescut și va să zboare
Ca un nor bogat și slobod peste vremile obștești (...)
Spune-i craiului că astăzi toate flăcările ard
Spune-i că suntem pe frunte miruiți cu mir de nard
Și că fruntea miruită crește nalt sub semnul crucii,
Peste zările ce cântă mai senine și mai lucii!(...)
Dar să nu stârnească-n clopot norul greu în care zace,
Se dospește și așteaptă focul trăsnetelor mute.” (p.286)

Anania înțelege să abordeze istoria ,,în dimensiunea ei verticală”, cu convingerea că poezia dramatică oferă istoriei șansa ,,de a-i sonda adâncimile, de a-i recontura toate reliefurile, de a-i restitui viața lăuntrică”[17]. Asemeni voinicului din poveste care se dă de trei ori peste cap, cultul zimbrului cu stea se transpune în fapt istoric, apoi iar se dă de trei ori peste cap și urcă în efigie, devenind vechea stemă a Moldovei. Demitizarea eresului și configurarea mitului conviețuiesc și-și dau mâna în același pagini. Bourul cu stea în frunte flancat de soare și de lună este ,,imaginea animalului sacru la români” (după cum arată Romulus Vulcănescu). Cultul zimbrului este o creație populară, pe care autorul a îmbrăcat-o în razele cuvântului dăruit cu har. Romulus Vulcănescu mai notează că efigia va fi regăsită ,,pe peceți și semne de hotar (numite bouri)”, hotarele Moldovei fiind îmbourate (însemnate cu stema țării) ,,până la unirea Principatelor”.[18]

Zimbrul are stea în frunte (e chiar steaua căzută de pe cer!) și, supralicitează poetic Anania, împrăștie o lumină pe care nu o văd decât acei aleși din neam care cred în destinul lui (după cum în poezia ,,Roata” a lui Marin Sorescu, o roată care se rostogolește prin hârtoapele satului Bulzești, stârnind vălătuci de praf și damf de dumnezeire nu poate fi văzută de toți sătenii). Această imagine, a zimbrului cu lumină în frunte își are corespondentul în jocurile cu măști din Maramureș, în care ,,mascagiii pun între coarnele măștii o oglindă rotundă, care se crede că este simbolul soarelui”, după cum scrie Francisc Nistor, adăugând că masca, în jocul cu măști, reprezintă ,,nu orice fel de animal, ci unul deosebit, extraordinar, capabil de fapte omenești și supraomenești, fapte pe care și le exteriorizează prin jocul său.”[19] Nu întâmplător, credincioșii de casă ai voievodului Bogdan au măști ,,ale căror coarne mișcă ritmic o uriașă-mpletitură de lumini și umbre”, mascați sunt și cei din ceata lui Dragoș. Anania pune în valoare jocul de măști românesc, dar privește înapoi (fără mânie) și la teatrul grec, cunoscând poate faptul că ,,actorii greci contemporani cu Aristotel își ascundeau precaritatea de a fi doar oameni muritori înălțându-

[16] Ion Zamfirescu, *Prefața* la Valeriu Anania, *Steaua Zimbrului*, Editura Eminescu, 1982, apud Valeriu Anania, *Teatru I*, Editura Eminescu, București, 1982, pp.295-296.
[17] Valeriu Anania, *Din spumele mării. Pagini despre religie și cultură*, Ediție îngrijită și postfață de Sandu Frunză, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p.131.
[18] Romulus Vulcănescu, *Măștile populare*, Editura Științifică, București, 1970, p. 120.
[19] Francisc Nistor, *Măștile populare și jocurile cu măști din Maramureș*, C.C.E.S. al județului Maramureș, Baia Mare, 1973, p. 15.

BDD-A23257 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:14 UTC)

se pe coturni și apelând la măști uriașe, esențializate", după cum scrie Patrel Berceanu.[20] Sinele este supradimensionat în acest fel, simbolizând apropierea, prin mască, de obiectul idolatriei sale.

Fondul istoric este îmbogățit printr-o „concentrată umanizare" (Ionuț Niculescu). In vreme ce Dragoș, după vânătoarea zimbrului din Moldova, supune noua țară regelui ungar (1352), Bogdan Vodă al Maramureșului, cunoscut ca *infidel notoriu* față de regele Ungariei, trece în Moldova în 1359 și o eliberează, constituind statul independent moldovean, căruia îi dă și prima dinastie. „Întemeierea noului stat român s-a făcut printr-o cucerire. Cu sabia a ocupat Bogdan ținuturile peste care avea să domnească apoi", subliniază C.C. Giurescu.[21] Figurile celor doi voievozi, Dragoș-descălecătorul și Bogdan, descălecătorul și întemeietorul, aflați în conflict, sunt pregnante în piesă, primul cumulând, prin voia autorului, un *summum* de defecte (neiertându-i-se faptul că a îngenuncheat o țară și-i sângerează norodul), în vreme ce Bogdan înmănunchează în cununa-i (mai toate) forțele binelui. Eroii se polarizează, ei sunt „legați de realități în relație cu care se definesc ca oameni de omenie sau lipsiți de ea", după cum arată Virgil Brădățeanu.[22] Intriga se complică la modul romantic, fiindcă Dragoș dorește să-l însoare pe fiul său Sas cu Mușata, fiica lui Bogdan cu Anca (femeia pe care Dragoș a iubit-o cândva, fără s-o mai poată uita). Dar Mușata îl refuză pe Sas, fiind stăpânită de eresuri. E tulburată de Zburător, pe care îl va identifica în persoana lui Costea, fugarul basarab. Sas, fiul lui Dragoș ucide zimbrul pentru a-i aduce capul domniței Mușata, ca trofeu de vânătoare. După uciderea zimbrului, adevăratul personaj al piesei devine zimbrul ucis, care e așteptat să reînvie, fiindcă astfel promisese Mușata, în glasul ei către popor. Învierea nu va fi faptică, ci simbolică, în efigie.

Piesa e un imn de preaslăvire a libertății, scrie Stelian Vasilescu. „Autorul nu-și propune să spargă tiparul pieselor noastre istorice în versuri. Când face însă câte o fisură în zid, izbutește."[23]

„Fisura" e *clisura,* am zice, ca să rămânem în jocul versificației din poem, sau captarea momentului de cotitură a istoriei în care poporul dobândește conștiință de sine și își ia soarta în mâini, dimpreună cu zimbrul-efigie ridicat în umbrele crucilor de morminte.

Bibliografie:

Anania, Valeriu, *Din spumele mării. Pagini despre religie și cultură,* Ediție îngrijită de Sandu Frunză, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995.

Anania, Valeriu, *Greul pământului, o pentalogie a mitului românesc*, vol. I, București, Editura Eminescu, 1982.

Anania, Valeriu, *Teatru I, Meșterul Manole, Steaua Zimbrului, Hoțul de mărgăritare*, Editura Polirom, 2010.

Anania, Valeriu, *Rotonda plopilor aprinși. De dincolo de ape*, Editura Polirom, 2009.

Anania, *Valeriu*, *Memorii*, Editura Polirom, 2008.

Bădescu, Aurel, *Steaua Zimbrului*, în „Contemporanul", 25 ianuarie 1974.

Bâgiu, Lucian-Vasile, *Valeriu Anania. Scriitorul*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006.

Berceanu, Patrel, *Teatrul în dialog cu veacul*, Editura Aius, 2006.

[20] Patrel Berceanu, *Teatrul în dialog cu veacul*, Editura Aius, 2006, p.43.
[21] C.C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol.I, Ediție îngrijită de Dinu C. Giurescu, Editura All Educațional, 2003, p.315.
[22] Virgil Brădățeanu, *Viziune și univers în noua dramaturgie românească*, Editura Cartea Românească, București, 1977, p. 283.
[23] Stelian Vasilescu, *Steaua Zimbrului*, în „România literară", 13 decembrie, 1973, apud Valeriu Anania, *Teatru I,* Editura Polirom, 2010, p. 298.

BDD-A23257 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:14 UTC)

Brădățeanu,Virgil, *Viziune și univers în noua dramaturgie românească*, Editura Cartea Românească, București, 1977.

Craia, Sultana, *Valeriu Anania, Greul pământului*, în ,,Luceafărul", nr.28, 10 iulie 1982.

Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis Han*. *Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei occidentale*. Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.

Giurescu, *C.C.*, *Istoria românilor*, vol. I, Ediție îngrijită de Dinu C. Giurescu, Editura All Educațional, 2003.

Niculescu, Ionuț, *Personajul istoric între document și ficțiune. Voievodul Dragoș și Domnitorul Bogdan*, în ,,Teatrul", nr. 5, mai 1985.

****Poeții după gratii,* Mănăstirea Petru Vodă, 2010.

Nistor, Francisc, *Măștile populare și jocurile cu măști din Maramureș*, C.C.E.S. al județului Maramureș, Baia Mare, 1973.

Sorescu, Marin, *Poezii inedite*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 2006.

Vasilescu, Stelian, *Steaua Zimbrului*, în ,,România literară", 13 decembrie, 1973.

Vulcănescu, Romulus, *Măștile populare*, Editura Științifică, București, 1970.

Zamfirescu, Ion, *Prefața* la Valeriu Anania, *Steaua Zimbrului*, Editura Eminescu, 1982.

BDD-A23257 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:14 UTC)